

V torek, četrtek in soboto
izhaja in velja v Mariboru
brez pošiljanja na
dom za vse leto 8 gl. — k.
za pol leta 4 „ — „
za četrt leta 2 „ — 20 „

Po pošti:
za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta 5 „ — „
za četrt leta 2 „ — 60 „

Vredništvo in opravništvo
je v gosposkih ulicah
(Harringasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznani:
Za narodno dvestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskajo krat.
5 kr., če se tiska krat.
4 kr., če se tiska krat-
veče pismenke se plaču-
jejo po prostoru.

Za vsak tisk je plača-
tolič (štampelj) za 30 k.

Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovajno
frankujejo.

Št. 9. V Mariboru 21. januarja 1869. Tečaj II.

Službe.

Že naš Izveličar je djal, da nobeden ne more dvema gospodoma služiti. In te besede se dajo dostikrat s popolno pravico obračati tudi na posvetno življenje, zlasti na politično življenje. To se namreč žalibog lahko reče pri nas v Avstriji in posebnost pri nas Slovencih. In žalostno je, da se to lahko reče. Do zdaj pa še nismo veselja imeli videti kakega uradnika, kateri bi bil navdušeno delal za narod, kateri bi se bil hrabro potegoval za vpeljanje našega narodnega jezika v šole in urade, ter za zedinjenje Slovencev, in bi bil kot sijajen in značaja poln izgled pred narodom in z narodom hodil: pa bi bil za to svoje delovanje od stopinje do stopinje avansiral. Uradnikov, kateri so z našo narodno stranko hodili in nam neustrahšeno zvesti ostali, imamo sile majhno številce, in če se ne motimo, vsi so bolj niže vrste in — čudno ali naravno-bodi! — kar je nam znano: ostali so taki tudi v niži vrsti.

Poveduje se nam, da je ta in oni uradnik na Slovenskem v srcu naroden, pa da si tega ne upa pokazati. Zakaj ne? Tega si ne upamo preiskavati. Poveduje se pa nam tudi od vseh strani Slovenije, da je ogromna večina uradnikov nenarodna. Zakaj ne? Tudi tega ne bomo preiskovali.

Kako naravno pa je po vsem tem, da Slovenec uradništvu povprek med narodno nasprotištvo šteje in ne zaupa svojih pravic njemu v zagovarjanje. Naravno je torej tudi, da smo v listu že izrekli, da Slovenci ne volimo uradnikov, ter da smo to postavili za pravilo. Res je, da ima vsako pravilo izjemo. Kar o uradništvu govorimo, ne velja o enem posamezniku, kakor je n. pr. g. Herman, kateri je, da-si uradnik, vendar kot značajan človek in mož vedno više držal dolžnost in nalogo narodovega zastopnika, kakor mogoče, osebno korist, za kar ni od nikoder ničesa dobil, če ne štejemo hvaležnosti v srcih Slovencev, ki so ubogi in nimajo križev deliti. Vendar izjema ostane povsod izjema, in Hermana imamo Slovenci menda samo enega. Smemo torej pri pravilu ostati: pri vseh volitvah volimo samo neodvisne može!

Pa še dalje moramo paziti. Ne voliti celo tacih, ki bi utegnili ravno z voljenjem doseči uradniško službo. To nam diktira skušnja, to nam diktira dr. Klun, ker je od tistega časa preselil se od Slovencev proč v nemško sredino, ko je vedel, da bo šef v ministerstvu, ki od tistega časa piše ne v „Novice“ temuč v „Tagblatt“ proti slovenskim narodnim prizadevam. Osebnost mu nečemo očitati tega. Naj hodi on svoja pota, narod bo obstal, če ima prav enega zastopnika manj. Pravilo za prihodnje politično ravnanje pa si menda smemo iz tega posnemati. Naš stari pregovor pravi: bolje drži ga, kakor lovi ga. In prestavljen se ta pregovor glasi za nas: vsak narodov zastopnik, vsak veljak bodi odvisen samo od naroda in svojega preverjenja.

To pišemo beroč v dunajskih listih, da bode zopet več državnih poslancev in ljudskih zastopnikov vladne službe sprejelo, med temi v prvi vrsti zdanji voditelj českih Nemeem Banhaus. Ko bi bili mi Slovancje, ki smo zdaj v opoziciji, škodaželjni, veselili bi se tega novačenja, kterega uradništvu dela v državni zbornici, kajti posihdob se bo gotovo tem laglje reklo; ministerstvo ima večino zbora v žepu, poslanci so c. kr. poslanci. Vendar nam je za Avstrijo skrb, nam je za to, da bi se z d r a v konstitucionalizem razvil in ukoreninil. Ako pogledamo v Švajco, v Angleško, v Ameriko, vidimo da

se uradništvu nabira ravno iz narodnega zastopništva, pa da vživa zaupanje ljudstva, da se mu šteje na čast. En kako je pri nas? Neodvisni listi celo nemške stranke nezaupno gledajo iz narodnih zastopnikov uradnike postajati. In morda že prihodnje volitve bodo pokazale, da tudi narodje tako mislijo, da tudi ljudstvo hoče imeti zastopnika, ki ni odgovoren nikomur, kakor stranki, ki ga je volila.

Ko bi nam prostor pripuščal razpeljevati razmere med mišljenjem pri nas in v svobodnih državah, prišli bi ravno iz navedenih prikazni do sklepa, kako pač smo še daleč do tistega časa, ko bomo verni, da se res s pravico more kje reči: s v o b o d a — kakor v Avstriji! kako se nam odteza še čas prave „nove ere“, ko bode mogel naroden zastopnik v službo zares odgovorne vlade stopiti, ne da bi se nepotrditve tega korajski od strani volilcev bal, in ne da bi se moral še s svojimi političnimi prijatelji prej posvetovati, kakor je po poročilu vladnih listov Banhaus storil. Za nas Slovence pač ta čas ni prej mogoč kakor tedaj, kedar uradništvu ne bode stalo z o p e r, temuč za politične tirjatve našega naroda. Iz srca želimo, da bi ta čas prej prišel, kakor mislimo.

Dopisi.

Iz Šmarske okolice na dolenskem Kranjskem 17. jan.

[Izv. dop.] Čujte prvaki Kranjskega dež. zbora! Sliši se od Štajercev, da napravljajo zopet tri tabore, dva so pa že imeli. Mi Kranjci pa še nobenega. Blagor Vam, ki morete razodeti svoje misli. Kranjsko ljudstvo želi tabora, da bi moglo v skupinah zahtevati „zdinjenje Slovencev“ v eno celoto. Mi kmetje ne poznamo vseh §., ali samo enega v srcu nosimo in dobro umemo; in ta je §. 19. Zakaj se na Kranjskem ne napravi tabor, mora že kakšen političen pomen imeti. Morebiti skoči potem „Tagblatt“ na noge in z vročo krvjo zalije vso Slovenijo?? Ljudstvo je za to sposobno, treba nam je govoriti ako živimo v slavni Avstriji. Kje je pravi vzrok, ne vem, to pa trdim, da nismo mi krivi, ampak naši voditelji. Saj v resnici vem, da pošten kmet in zraven še župan poslušal in slavi našega okrajnega predstojnika, ki povzdiga stare pravice in kliče star denar iz groba. Kje je tista stara pravica ne vem dobro; mislim pa, da mu je tista naj bolj po volji, ki vzbujenemu Slovencu ni po volji. Kar se denarjev tiče ga kmet nima, ni starega ni novega, ker mora vsega za davek porabiti. Pa od njega družega nima kakor nemštvo v šoli in uradnji. Mi kmetje dostikrat neslano jed jemo in nezabeljeno, da prihranimo cesarju, kar nam naloži. Mi nočemo dolžni biti gospodi, ker vemo kako nas grize in peče, ako smo in ostanemo dolžni. Sol je predraga, obleka ni cenó, ali v kljub temu spolnimo dolžnost. Ali je vlada v temu oziru nam enaka? Z žalostjo se mora reči, da dozdej ni nam plačala še dolga. Račun tirjamo že mnogo let pa ga nismo vredni. Mi moramo računati ž njo, drugači kalimo javni mir ali kako se že takisto pravi. Ali morebiti vlada ne vé da smo v taki stiski tu na Kranjskem? Morebiti vlada misli da se nam prav dobro godi? Tega menda vendar ne, saj imamo poslance v Beču; kakor dr. Toman, Svetec in drugi. Kaj so naši poslanci naredili za nas na Dunaji mi družega ni znano kakor, da so vpejlali pasji davek in pa postavo o hroščih in pa nekaj od srenj so potresli.

Listek.

Pismo iz Prage.

(Dalje.)*

Z Višehrada nazaj na Karlovi trg in po „ječni“ (ječmenovi) ulici k „slepim vratom“, zavoljo tega tako imenovana, ker so vedno zaprta. Blizo teh vrat je Sokolova lastna hiša.

Od tod se gre ali po „baštiji“, lepih drevorodih, na mestnem zidu do kolodvora, ali pa se ogleda Novo mesto še bolje nazaj in po „Štefanskih ulicah“ mimo farne cerkve sv. Štefana, ki je že stala pred ustanovitvo Novega mesta. Karol IV. jo je dal 1351 prezidati. V tej cerkvi je shranjena slika Marije od l. 1372.

Po Štefanski ulici se gre skozi do konca, da se pride na največi trg Prage trg „sv. Vaclavski“ ali „Konjski trg“. Tukaj stoji spominek sv. Vencija od leta 1678 in čez trg v Jindrichove ulice, kjer stoji cerkev sv. Henrika, ustanovljena od Karola IV. (1351), ki se odlikuje od sosednih poslopj s svojo staro podobo. Od tod se pride po „senovožnem trgu“ na „Prikopi“ (Graben). To so gotovo najlepše ulice v Pragi, in zaradi tega izbrane od Pražanov za promenado. Te ulice so posebno zvečer krasne, ko je vse razsvetljeno. Začno se ulice pri prašnih vratih, kjer sem Ti, čestiti bralec, začel popisovati mesto, in sežejo do „ovocne ulice“ (Obstgasse), ktere daljšanje je zopet „Ferdinandska cesta“, tako da te tri ulice ločijo Novo mesto od Starega. — Po teh ulicah mrgoli ves dan množica sprehalcev različnih stanov obojega spola in obeh narodnosti; vendar je česka narodnost tukaj v manjšini. Primerno je največi videti tukaj nemških buršev, častnikov in židov boljšega stanu. Posebno mičen je ta prostor za mladeniče zaradi krasnih sprehajevalk. Moralist naj tu hodi študirat spriden svet.

*) Po pomoti zadnjic zapisano „konec“.

Na levi strani teh ulic je česki museum, kateri je bil l. 1818 ustanovljen po českih patrijarhih, kakor so: grof Kolovrat-Liebsteinsky, grof Hanuš Kolovrat-Krakovski, grof Kaspar Sternberg in drugi. Tukaj nahajaš krasno zbirko zgodovinskih spisov v rokopisu kakor je „kraljedvorski rokopis“ in drugih zgodovinskih spominov, posebno orožja iz husitskih vojn. — Tudi je tukaj velika knjigarna. Na isti strani malo korakov dalje stoji hiša, ki se jej pravi „pri črni roži“, ktera je lastnina „meščanske Besede“, zavoda, ki je enak našim čitalnicam, in sicer ima to društvo svoje sobane v prvem nadstropju.

Pri nas doma na Slovenskem sem imel priliko prihajati v dve čitalnici, torej lahko znamujem razloček med onimi in to „Besedo“. Pravim, razloček — ker je le eden, ali ta je gotovo karakterističen. Kakor sem se na svoja ušesa prepričal, govore v Ljubljani, in sicer v „Čitalnica Restauration“ gospodje, ki sedé navadno v drugi sobi pri dolgi mizi, med kterimi sedi nekaj veljakov slovenskih, žalibog večidel le v nemškem jeziku, posebno pa kader govore o politiki. Tudi v „Besedi“ se shajajo česki prvaki, veljavni meščani in sploh ljudje, ki se, kakor oni v Ljubljani, imenujejo narodne. Ti pa govore le v svojem jeziku, naj govore o katerem koli predmetu hočejo. To je razloček žalosten za nas, pa resničen. Res je, da bi po eni strani slovenski rodoljub to moral še prikrivati, ker je sramota za Slovence, da njih reprezentantje še toliko niso vredni, da bi prvi princip, kterega zagovarjajo, tudi sami spolnovali in dober izgled dajali, tako v privatnem, kakor v javnem življenju: vendar istina je in povej naj se. Pri nas na Slovenskem se veljaki, kakor da bi se sramovali svojega jezika in jezika tistega naroda, ki ga imajo zagovarjati, ne poslužujejo radi svojega jezika. Dokler bo to godilo se, tako dolgo nismo vredni Slovenci bolje osode, kakor jo imamo.

To je popisana Praga v kratkem, vsaj v poglavnih rečeh. Predno

Kaj mi rabimo vse to? le malo ali pa nič. (Naj bi bili rajši vtrdili §. 19. da bi vedel enkrat kam grem, kedar zvesto fronte ne sem.) Naj bi bili zahtevali o priložnosti slovenski jezik v šole in uradnje. Ako so to zamudili ali pa priložnosti ni bilo, prosimo naj storé zdaj. Potem jim bomo hvaležni in zaupali jim bomo, da pridejo na glavno reč vse Slovenije v eno celoto. Njih. velič. cesar so nam dali pravico, da odkrijemo sami kaj nas teži, da nam polajšajo. Mi iz srca kličemo svetl. cesarju: Živi Franc Jožef prvi. Cesar so nam dovolili, kdo nam stavi zapreke? je lahko vganiti. Cesar so nam res dali pravico, ali kratijo je nam drugi mogočni. Kratijo je nam celo naši poslanci, ki ne ustrezajo nam in nočejo zahtevati, in ne pripuste, da bi mi povzdignili glas. Dajte nam tabor, mi hočemo navdušeno izreči kaj nam manjka. Dajte nam priložnost mi hočemo hrabro zahtevati zedinjenje. Slovenije v eno skupino z gl. mestom Ljubljano. Dajte nam pravico mi bomo iskreno postavili §. 19. na čelo, in slovenski jezik zahtevali v šolo in uradnijo. Dajte nam spolniti cesarjevo besedo, da ne poginemo.

Mi hočemo dajati cesarju davek ali računite z nami. Mi hočemo dajati cesarju vojake v ogromnem številu, ali pokažite račun? Razvidno je, da mi delamo za obstanek Avstrije. Kdo dela na razpad se bode pokazalo in sicer v kratkem. Kdo kali javni mir? Zakaj naši poslanci v Beču našemu imenu česti ne delajo? — Ko Čehi naši bratje doma odrešena čakajo??! Dalje ne bom govoril, ker prost kmet ne ume vseh §§. morebiti sem že javni mir skalil in zapadil v ječo? Še enkrat prosim v imenu vseh Dolenjcev dajte tabor napraviti prvaki naši, zahtevajte prostemu kmetu, da se bode vedel opirati na nekaj, kar zdaj nima nič.

Dostavek vredništva: Kaj pa ko bi vi Kranjci nič ne gledali in nič ne moledovali prvakov naj začno za kak tabor delati, ampak kar sami, sami ga napravite. Ravno smo izvedeli iz najbolj zanesljivega vira, da bo na Štajerskem še četrti tabor na spomlad in sicer neki v Slovenskih goricah. Tam so prosti kmetovski posestniki skupaj stopili pa ga bodo napravili. Samo hoteti morate. Nekaj razumnih veljavnih županov in odborikov skupaj stopi, pa je vse. Saj ni da bi moral vsak tabor 15.000 ljudi imeti.

Iz savinske doline *) 17. jan. [Izv. dop.] G. Krušičevo poslano mi je bilo zelo všeč, ker mi je med bralci „Slov. Naroda“ opravičilo, da nisem v svojem dopisu „resnici nič lažnjivega priteknil“. Potrdil je g. ravnatelj v vsem izvestje iz celj. dij. semenišča, da je namreč škof med Slovenci dijakom slovenskim z zarotanjem izključenja v slov. čitalnico prepovedal hoditi da se je njegova postava za kratek čas že z vso strogostjo vršila. To ostane tedaj resnica in po mojem mnenji tudi glavna stvar, okolo ktere se vrste moji dalji zaključki, ali po Krušičevem „napačne in krive reči“ le kakti goli nasledki. Stvar je kratko taka. Pretečeno leto je od sl. konzistorija na ravnatelja semenišča pismo prišlo, da se dijaki, kateri bi narodno čitalnico obiskovali, izključiti morajo — „zugleich verbiete ich den Zöglingen den Besuch der čitalnica“.

20. decembra so dijaki poprosili g. ravnatelja, da bi smeli udeležiti se glediščne igre v čitalnici, kar jim je on, oziroma na višji ukaz s tem prepovedal, da knezoškof nikakor ne trpi, da bi dijaki v čitalnico hodili — „der Bischof duldet durchaus den Besuch den Čitalnica nicht“. Trije dijaki so vendar v čitalnico šli, izgovarjaje se, da jim šolsko ravnateljstvo tega ne zabranjuje. Že 28. decembra je odloka nazaj, da se ti in ti dijaki, katerim je ta prepoved „breme“, izključiti morajo. Vse se je zgodilo. Tedaj ravno in samo tisti in samo iz tega vzroka so tisti trije izključeni bili. Trda kazen za mlade ljudi in njih starše. Vsak se tedaj slepega dela, kateri neče videti, da je prepoved v čitalnico hoditi, in pa izključenje nepokornih le kakor pričina in čin, in da nas vsa sofistika g. Krušiča ne more tako oslepiti, da nebi od daleč tiste potrebne in naravne zveze videli, ktera med prepovedjo in njenimi nasledki stoji. Jaz pa vprašam g. Krušiča, kak je dejanski razloček med tem, če jaz rečem: J. J. izključen, ker se je proti pokorščini zagrešil? To

*) Ker na isto stvar graški dopisnik odgovarja, smo dopis okrajšali. Vr.

pa začnem govoriti o prebivalcih njenih naj popišem malo okolico Prage. Okolica Prage je kakor večidel vsa česka zemlja, vsaj toliko kolikor jo poznam jaz, enolična, in Slovencu ki je navajen planinam in romantičnim krajem, skoraj dolgočasna. V praški okolici je le dolina ob Veltavi zanimljiva in vsaj malo mična, drugi del okolice pak je večidel le neizmerno in nemično žitno polje.

Kakor sem že omenil, ima Praga dva predmestja Karlin in Smichovo. Karlin je na severni strani in sicer se začne tukaj za mestnim zidom pri „poričskih vratih“ in leži med Veltavo in hribom Žižkovim, in je blizu ¼ ure dolgo. To predmestje ni staro več kakor kakih 30—40 let, in zato nahajamo tukaj mnogo krasnih poslopij. Karlin kakor tudi Smichovo imata največ, smem reči skoraj vse tovarne (fabrike) pražke. Prav na konci Karlina, skoro pol ure od „prašnih vrat“ na širokem in dolgem prostoru stoji invalidnica, velikansko poslopje, v katerem ima 2000 mož prostora; zidati se je začela l. 1729 na povelje cesarja Karola VI. Na prostoru pred invalidnico se je zbralo lansko leto 16. maja ljudstvo, društva in korporacije in od tod je šel krasni provod čez Karlin, Porič, Prikopi, Sadne ulice in Ferdinandsko cesto do narodnega gledišča. — Na vzhodni strani tega prostora stoji Žižkov hrib. Ta hrib se je imenoval poprej Witkow in je zabil ime od Jana Žižka, kateri se je proti Sigmundovi vojski l. 1420 hrabro branil. —

Izmed stavb je znameniten le velikanski viadukt draždanske železnice čez Veltavo. Viadukt stoji na 87 obokih, izmed katerih je sedem po 78' širokih. To delo je bilo l. 1847—1848 narejeno. — Ob Karlinu ima Veltave več otokov, kateri se posebno po leti zlo obiskujejo, tako postavim, velke Benetke (Hetzinsel).

Pol ure od Karlina na cesti proti gori „Řipu“ leži občina Liben z Libenskim gradom, lastnina praške občine, ktera je kupila ta grad z sosed-

je gotovo, da je prepoved bila, v narodno društvo zahajati. To je gotovo, da je škofova prepoved proti-narodna in enako brez pameti, kakor ona, da duhovni ne smejo v krčmi kositi ali večerjati.

Vsaka postava mora razumen vzrok imeti. In če si jaz po vzrokih te nove postave pogledam, ter vidim g. Krušičevo pismo, in v njem besede: „Institut, das eine Pflanzschule sittenreiner Seelsorger sein sollte“. Ali ni poročevalec iz Celja, kateri je prvič o tem pisal, pravico imel, reči, da mora tako narodnemu duhu sovražno postopanje vsako slov. čitalnico razžaliti, in da jej je dolžnost, kakti hudo obtoženi, se pred javnostjo opravičiti? Razujzdanost dakle sl. konzistorij v narodnih čitalnicah naja! To nam je novo in to še tudi naši najbolj sovražni stranki ni bilo znano. In če g. Krušič pravi, da se dijakom „o pravičnih tudi“ (!) narodnih rečeh niso nikdar kakšne ovire stavile“, vprašam jaz, ali se poznate ktero solidnejše javno mesto, kakor so čitalnice? pokažite mi Vaše široko polje? Zajec tedaj, na ktereга Vi streljate, nekdé v drugem grmu leži. Naša vlada, ktera je nam Slovonom najmanjša prijateljica, še naše čitalnice za „nichtsittenrein“ spoznala ni in niti naj zadnjemu služabniku prepovedala obiskovati čitalnice, ker se ne boji, da bi si s tem same nepokorne služabnike odgojila. Vi pa in škof — nam Slovencem milostljivi škof — pri čitalnicah pokorščino skušate!

Slovenska žurnalistika pa ima, ne samo pravico, nego sveto dolžnost, vse odkriti, kde se proti narodnemu pravičnemu prizadevanju neprijateljsko postopa, ker se tudi od drugih strani nam nobena pregreha ne zamolči.

Iz Hrvaškega. [Izv. dop.] Kakor rojen Kranjec in zdaj na Hrvaškem trgovec se zanimam za dolenjsko-kranjsko železnico. Železnica od Karlovca do Reke na levi strani Kolpe je bila v pretresovanji in je potrjena za izdelovanje. Ko bi pa ne bi bili moji rojaki na ušesih sedeli, bilo bi po moji misli mnogo bolj za naše slovenske pokrajine in za trgovino. Moji slovenski rojaki bi se bili imeli potezati, da bi se bila železnica izpeljala od Karlovca na desnem bregu Kolpe, v Metliko, Kervoski vrh, Semič, Črnomelj in Vinico. To bi bilo ne samo za te imenovane slovenske, vinopodne kraje neizmernega dobička, temuč dobro bi bilo tudi za tiste hrvaške kraje, kateri imajo trgovino: omenjam slovečo gorico Vinodino in Ribnik, če že ne omenjam šum v dolinah in planinah, in ne omenjam železne fabrike v Gradcu, Hrvaški Sihelburk ima sená, ki po tri leta nepokošeno gnjije. — Jaz ne vem, ali je prepozno, ali ne, da bi se v tej reči še kaj spremenilo. To pa naj bi Slovenci vselej in povsod na misli imeli, da je za materijalno korist vselej in povsod gledati. Kdor se ne pritoži, temu se krivica ne godi, kdor ne trka, niti sam ne odpira, temu so vrata zaprta. Zato naj moji rojaki pri dolenjski železnici pazljivo gledajo, ne da bi kakovemu grofu, naj se imenuje Auersperg ali Binglejborgelj, ustregli, temuč deželi in samo deželi.

Kar se pošte tiče, naj bi se premislilo, ali bi ne bilo pravičnejše po razmerah, da bi šla po novi cesti od Črnomlja na Semič, iz Semiča v Gradac in iz Gradca v Metliko, ne pa iz Črnomlja v Gradac itd. Pa žalibog nam Slovencem je za zboljšanje našega materijalnega stanja, naše kupčije in obrtnije še vse premalo mar. Sosebno beli Kranjci denó preradi pol fajfe v zobe, lepe škornje na nogé — in se za ves svet in za svoje dobro ne zmenijo. Ko bi bilo v Metliki in Črnomlju kaj čitalnicami, kako bi bil zaveden Doleneec vesel! Ali —

Iz Zagreba, 17. jan. [Izv. dop.] Naša banska konferencija je dogotovila osnovo, po kateri bi se imela naša deželna vlada ustrojiti. Obširno o tej osnovi ne bom govoril, saj bi le maloktereга zanimalo vedeti iz koliko odsekov, iz koliko svetovalcev, koliko tajnikov, koliko perodovjev itd. bo vladen aparat sestavljen, in koliko plačo bo vsak imel. Samo toliko hočem svoje osebno mnenje izjaviti, da se mi ves ustroj za naše razmere prevelik, premavhast vidi. Vladen aparat je velik, prostor pa, na katerem se bo imel gibati, majhen. Preveč ima kolescev, marsiktero bi se tu pa tam moglo lahko proč vzeti, in mašina se ne bi zato obstala, morebiti bi še spešnejše delala. Kdor se hoče po malem dvorišči voziti, ta se ne sme na veliki pa-

nimi vasmi za denar, ki ga je dobila od cesarja Ferdinanda III za odškodovanje Švedske vojske. V tem gradu se je naredila pobota l. 1608, po kateri je cesar Rudolf II. odstopil Ogrsko, Avstrijo in Moravsko svojemu bratu Matiju. —

Na južno vzhodni strani Žižkova do vasi Strbehol blizu Kutnogorske ceste se sprostira polje, na katerem je bila 6. maja l. 1757 krvava vojska s Friderikom pruskim II. kraljem in cesarico Marijo Terezijo. Pri imenovanju vsaj stoji spominek, kjer je padel pruski maršal Šverinški. —

Na južni strani leži Nusle v lepi dolini, pribežališče onih, ki se pred pustom niso dovelj naplesali, in torej nadaljujejo tudi pozneje. Na velikem travniku je tukaj vsako leto belo sredo velika ljudska veselica imenova „Fidlovačka.“ —

Tekoj za Višehradskimi vrati na južni strani na malem holmcu stoji cerkev sv. Pankraca na bojišči, kjer so Pražani premagali l. novembra 1420 Sigmundovo vojsko, in kjer je bil prešlo jesen prepovedani tabor, ktereга nasledek je izjemni stan. —

Med Žižkovim in Nuslem je mnogo prijaznih vrtoč in pa Novo- in Staromeško pokopališče na Volšanu. —

Na levem bregu Veltave in sicer na severni strani Hradčan je prijazen dolg holmček imenovan „na letnah“ (Belvedere), prijetno sprehajališče, iz ktereга je lep pogled na mesto in posebno pa na novi železni most Franc-Jožefov, kateri se je, kakor je častitim bralcem „Slov. Nar.“ znano, slovesno odprl. —

Za tem holmcem je v lepi dolini „stromovka“ (baumgarten), gotovo najlepši in najromantičnejši kraj v praški okolici. Prijetni gaji in lepi dreveredi kinčajo to lepo dolino, ktera je o poletnih nedeljah polna Pražanov. Ta vrt je bil prej kraljev zverinjak, in pozneje so ga kupili stanovi. Tukajšnji Nemci so lani zagotavljali, da je to zgolj nemška lastnina!

rizarski voz vsesti, in kdor se hoče v tesni sobici bojevati, ne sme dolg drog v roke vzeti, kajti povsod se bo z njim opotikal. Ravno tako bo naš prevelik vladen aparat večkrat sam sebi na potu stal, in zato naravno tudi zastajal. Skušnja uči, da tista mašina je zmerom boljša, ktera je ednostavnejša. Če prav ali krivo sodim o tem, bo bodočnost pokazala. Poleg tega, da je vladen aparat za naše razmere prevelik, bo dosledno tudi strošek zanj za naše razmere previsok. Banski svetovalci s 6000 gld. letne plače, ta je malo prebuda za naše siromaštvo. Nadjati se je, da bo tabor to uvidel, in osnova v tem obziru našim razmeram primerno naredil. Naj huja debata se je bojé v banski konferenciji sukala okolo točke vlad ne odgovornosti. Če ravno je bilo že v hrvaško-ogerski nagodbi jasno izrečeno in ustanovljeno, da je edini ban za vladne naredbe naproti taboru odgovoren, vendar je ena stranka banske konferencije spet to prašanje mesiti začela, ter predlagala, da naj so poleg bana tudi prvi trije vladni svetovalci odgovorni. Po tem takem bi bil ban neki minister prezident, vrhovni svetovalci pa resort-ministri samo z drugimi imeni. V odboru je ta stranka zmagala, v plenu pa podlegla, in stalo je pri tem, kakor je bilo v nagodbi z Magjarsko ustanovljeno, da je naime sam ban odgovoren. Mislilo se je, da je bila banska konferencija samo ad hoc pozvana, zdaj se pa ve, da je tako rekoč v permanenciji, ter da izdeluje več zakonskih osnov, kateri bo potem vlada kot kraljevske propozicije taboru predložila. V to ime, da se delo pospeši, se je banska konferencija razdelila na dva velika odseka. En odsek izdeluje zakonsko osnovo o preustrojenji županijskih municipij, mestnih in tržnih magistratov in selskih občin. Ustroj vlade, kakor je osnovan, in ustroj županijskih municipij, kakor že tisoč let obstaja, ta dva ustroja sta genetično tako različna, da drug v drugega obstati ne moreta, ravno kakor na istem mestu dva stola v istem času stati ne moreta. Drug se mora drugemu vmakniti. Tu velja to ali to: ali se mora deželna vlada županij-skemu ustroju akomodirati, ali pa morajo županije se po vladnem kalupu preustrojiti. S tem, da je banska konferencija to prašanje v roke vzela, vsakter uvidi, da se zadnje namerava. Deželna vlada bo po tem na uplivi pridobila, županijam se bo pa dober kos njih avtonomije odkrnil. Na Ogerskem ima vlada ravno v županijah najhujo opozicijo, ki jej je že dosta preglavice naredila, in tudi tamošnja vlada je že sekiro nad županijski ustroj vzdignila, pa vendar še okleva po njimi mahiniti. Naše županije zdaj niso mnogo manje nego švicarski kantoni, in kot take se ne dajo z lalka v okvir moderne monarhično-ustavne vlade stisniti. Kajti vlada ne more za to odgovarjati, če njene naredbe uporna županija s kratka izvrševati neče, in še vrh tega celo vladnim naredbam ravno nasprotne zaključke stvarja. Ustroj naših županij je skoz in skoz staroslovanski, in le po njem se da marsiktera prikazen v socijalnem in političnem življenji preteklih časov raztolmačiti. Škoda bo za nje če se bodo podrla. Drugi odsek banske konferencije pa ima nalogo izdelati zakonsko osnovo, po kateri bi se mogle enkrat za vselej urbarijalske homatije vrediti. In res čas je, da bo enkrat teh homatij konec in kraj. Nejevolja našega naroda je v tem pogledu bogme že do vrha prikopala, dokaz temu je, da je že na večih straneh a la Šišljavič do krvavih razporov in skobov za narodom prišlo. Tudi so zarad pomanjkanja pozitivne postave naše sodnije zelo nedosledno razsojevale dotične pravde, in to je pravne pojmove v narodu še bolj pomešalo. Krvavo nam je tedaj treba postave, ki bo te zadeve v red postavila.

To mora vsakter, tudi naj večji protivnik zdajšnje naše vlade pripoznati, da je začela čvrsto in resno delati. O sazvanji tabora, o instalaciji bana in o prihodu kralja in kraljice, je zopet vse nekako vtihnilo, temveč se pa govori o Dalmaciji. Mi se smejejo jezi in ropotanju dunajskih listov, ki o Dalmatinskem vprašanji lajajo. Tukaj na povoljnem izidu nobeden ne dvoji. Zedinjenje Dalmacije s Hrvaško in Slavonijo je samo od časa še odvisno. Mi Dalmacijo moramo imeti, ker je naša z duhom in telesom po božjej in po človeškej pravici, po naravnem in historičnem pravu. Avstrijska vlada nam jo je že tako preveč z italijanskim duhom opojila in oku-

Škozi „stromovko“ gre Prago-Draždanska železnica po kateri se pride v krasno dolino Veltave, v kateri stoji starodavni grad Rostok, znan zarad lepe njegove lege. — Blizu tega grada je vas Žalovo s gradom „Levy Gradec“ starodavni grad českil vojvodov s cerkvijo sv. Klementa, ki je bila prva krščanska na Českem; sezidal jo je vojvoda Borivoj I.

Eno uro od Prage se razprostira doljna „Šarka“, ki nas spominja na prelepe naše planine in njene doline. Od te doline pripoveduje pravljica, da je bilo tukaj, kjer je Šarka, ena Vlastinih dekličev premenila nekega vi-teza, in potem pobila več družih in se maščevala nad moškim spolom. —

Pri izhodu 2 uri od Prage stoji znana „Bela gora“, kjer je bila krvava bitka 8. novembra 1620, s katero je izgubljena česka samostalnost; na vrhu bele gore stoji cerkev sv. St. Marie de Victoria, ustanovljena od Ferdinandu II. v spomin nesrečne vojske. —

Na njenem podnožji je „hvézda“ (Sterntuergarthen), kamor se hodijo Pražani po leti radi razveseljvat. Blíže Prage je najstarejši klošter na Českem Břevniuv ustanovljen od sv. Vojtecha I. 994. —

Protí jugu na levi strani Veltave ravno Višehradu nasproti leži pred-mestje Smihovo, ravno tako kakor Karlin čisto novo. Na konci tega pol ure dolgega mesta je vzhodni kolodvor. Iz Smihova se pride v Kuhle, pri-jazen kraj z kopoljo, in v Prokopovo dolino, kjer je po pravljici živel sveti Prokop. —

Štiri ure od Prage je kraljevi grad „Karlovtny (Karlsteln), ki ni le znameniten zarad svoje zgodovine, temuč tudi zarad naravnih in umetnih prednosti, ktere ga klnčajo. Trdnjavo je sezidal l. 1348 Karol IV. in 1357 se je slovesno posvečila, ker je bila namenjena za shrambo krone česke in drugih državnih biserov. Vkljub vsem nevarnim časom, kakor postavim ustajam husitskim, more ta grad še mnogo pokazati iz starih svojih časov.

(Dalje prih.)

žila, pa naš narod še živi v Dalmaciji, ter željno proti nam kot svojim rešiteljem roki steguje. Mi tukaj bolje vemo, kako je z Dalmacijo nego redakcije dunajskih listov, in zato se naj ne bi toliko vpehali, saj jim nič ne bo pomagalo.

Iz Gradca, 17. jan. —t. V št. 6 prinaša „Slov. Nar.“ „poslano“ iz Celja od g. ravnatelja kn. šk. dijaškega semenišča. Med drugim se bere: Ni toraj čitalnica kriva, da oni dijaki semenišče zapustiti morajo . . . itd. V tem stavku g. ravnatelj sam kaže, da sicer ni čitalnica, ampak vhod v čitalnico kriv izključenju onih dijakov. Ta sofistika res ne pristuje gosp. ravnatelju, ravnatelju zavoda, ki je po nameri vtemeljivca imel drugačen uzor, kakor mu ravnatelj spodtika. Kakor kaže celo opravičevanje, ima g. ravnatelj slepo in nepogojno pokorščino v mislih: kajti nikakor si ne morem misliti, da bi bil rajni Slomšek kjerkoli si bodi prepovedal čitalnice obiskovati, tem menj, ker je sam bil najiskrenejši utemeljitelj mariborske in drugih čitalnic, da se prej misliti, da bi mu le všeč bilo, kar se odgojenci v semenišči vdeležujejo sredstev in veselje, ktere daje čitalnica. Tudi to se ne da misliti, da bi bil g. ravnatelj telegrafično prašal sedanjega škofa; ali se sme ustreci prošnji dijakov zastran čitalnice. Ostane le še to, da je ravnatelj iz lastnega nagiba nekaj prepovedal, česar ga nobena postava ni vezala, in da je htel samo poskušati, koliko pokorščine so se njegovi odgojenci že navadili in ali je že tisto mero dosegla, da more zadušiti domorodstvo, ljubezen do slovenščine in vsega, kar je slovensko.

Dali bi tudi gosp. ravnatelju pomisliti, da po našem mnenji semenišče in sploh šole niso zato, da bi se odgojenci samo v pokorščini vadili in se tako servilizma in hinavstva naučili; glavni namen jim je izobraževanje v vednostih in v značaji. Kaj če povedati stavek: pomisliti se mora sled-njič: da ne more nikakor v tem dejanji kako narodnemu duhu sovražno postopanje biti . . . itd. ne vemo; nam je le toliko jasno, da, če se prepové v čitalnico hoditi, se to gotovo iz golega domoljubja nikakor ne zgodi. Kar pa g. ravnatelj piše, da se dijakom v pravičnih narodnih rečeh niso nikdar ne na gimnaziji ne v semenišči kakšne overe stavile, ni res. — Jaz sem z lastnimi ušesi moral slušati, ko je znan renegat nam dijakom od-govarjal slovenske časnike prebirati. To se ni samo enkrat zgodilo, o ne! to „väterliches wolgemeintes ermanen“ smo morali mnogokrat slušati. Rajniki „Slovenec“ je o tem marsikaj zanimivega objavil. Res je, da je bila in bo vselej krivica, samega sebe brez vzroka oprostiti, ali ravno taka, če ne večja krivica je in bo, če zapovedovalec brez pravičnega vzroka kaj nenravnega zapové — in nam se nenravno dozdeva prepovedati mladeničem svoje domoljubje gojiti. Vemo, da dijak nima nobene pravice učitelju nasproti; kar učitelj ali celo ravnatelj reče, to mu mora biti svetelše od sv. evangelja, in naj bo še tako nespametno in krivično. Pa upamo, da bo s časoma tudi v tem obziru se na bolje sprebrnilo.

Sploh pa jako obžalujemo, da se ravno na celski gimnaziji, ki bi že davno imela čisto slovenska biti, slovenščini največe overe stavljajo. Ne samo to, da je vodja ginnazije Neslovenec, da so se učitelji zbirali, katerim velja geslo: velika Nemčija do Adrije, da gimnazijalna knjižnica še deset slov. knjig nima, ne, temveč priporoča se takšen za učitelja slovenščine, o katerem se sme nadejati, da bo občutljiva mladina s spoštovanjem do njega tudi do predmeta, ki je slovenščina, veselje izgubila. Kakor mojster, takšno orodje, pravi star prigovor.

Mnogo bi imel še sporočati o graških zadevah, vendar se bojim prehude zamere; samo o neki reči ne smem molčati. Zagovornik neke „Sl. Narodu“ sovražne stranke je nedavno mnogo čeval o pogajanji s slovensko stranko. Kakšnih lepih namer ima ona stranka, kaže najsjajniši novi dogma one stranke: „kdor ne bo zatiral „Slov. Narod“ anathema sit.“ Sklenil se sicer ni v Kostnici, ampak v sredi našega mesta, kjer se gre skozi ozke ulice v klet, v kateri se posvetujejo slavni očetje blizo do mraka pri sladki vinski kapljici.

Včeraj je bila v tukajšnji slovanski besedi volitev novega predsednika in odhoda. Za predsednika je izvoljen g. dr. Ipavie. K tej volitvi moremo slovanski besedi, ki je edino slovansko društvo v Gradcu, le srečo voščiti. V odboru so večidel nove moči.

Iz Dunaja se nam pošilja ta-le izjava: „V Zagrebu sta izšla pod vredništvom gosp. dr. Matoka dva zvezka časopisa, ki se imenuje „Hervat“ i zastopa „stranko prava“ v Hrvatski.

Nikomur ni tajno, da g. dr. Matok, tako govori v imenu hrvaške o mladine. Pa ker on obseg te besede tako daleč poteza, kakor ga drugi ne potezajo, nemore nič imeti proti temu, ako mi združeni članovi hrvaške in slovenske mladine izrečemo, koliko g. dr. Matok zastopa naše misli našo namero.

Pravo, po katerem je trojedina kraljevina suverena hrvaška država, globoko počiva v našem prepričanju in vse svoje življenje se hočemo truditi, da ono postane meso in kri. Za tega voljo nam je vsak ugovor i faktički čin protipraven, ako ni izraz svobodne volje trojedine kraljevine; zatorej so po naših mislih magjarska politiška načela skoz i skoz protivna pravu trojedne kraljevine i zdi se nam, da so te naše misli potrebni nasledek hrvaške pravne svesti. Zatorej popolnujemo vrste onih, ki se boré za čisto hrvaško pravo.

Ali način, kakor g. dr. Matok postopa, ne more dobiti, niti ne bo dobil nikdar našega odobrenja, dokler bode srca plemenitost vabila nas priznavati dobre namere in za narodni napredek koristna dela.

Našega odobrenja ne more pričakovati postopanje, kterega se veselje naši neprijatelji in ktero seje seme plemenskega razdora med Hrvati, Slovenci i Srbi. Mi Hrvatje, ki nad vse ljubimo svoje hrvaško ime, mislimo, da potezati to ime na Slovence i Srbe, kateri prav tako ljubijo svoje slovensko i srbsko ime, se pravi zasmehovati svetinje i posa-

*) Mene n. pr. je v 6. lat. razredu nek mehkužev učitelj zval „Lausbub“; ker s tem nisem bil zadovoljen, so me na osem ur zaprli, wegen Insubordination. Pis.

meznega človeka i vsega naroda. Tako postopanje namestu vspeha rodi razdražbo.

Kar se nas Slovencev posebej tiče, pripoznavamo korist i potrebo, da se združita hrvaški i slovenski narod. Ali če dopusté kedaj okolnosti, da do tega pridemo, za kar hočemo tudi mi delati, to je naravno, da se združenje zamore uresničiti samo po dobrovoljnem dogovoru med brati, nikdar pak po sili celega enega naroda in še manj posameznega človeka. Toliko od naše strani, ker se nam zdi, da g. dr. Matok govori tudi v imenu slovenskega naroda i njegove omladine.

Dano iz sednice hrvaško-slovenske omladine zbrane na Dunaji 16. jannarja 1869.

Politični razgled.

Cesar je na Hrvaško namenjen popotovati marca meseca. Vsaj tako vedo poročati peštanski listi. Ako se to vresniči, upajmo mi vsaj, da se do tačas hrvaški narod bolj zavé da je slovanske korenine, da ima zavznikov med Slovani iskati, ter da bo Njih veličanstvo spoznal deželo in njene koristi.

Govori se da bo minister Brestel odstopil in potem Herbst postal finančni minister, Berger pak prevzel ministerstvo pravosodja. Počakati pa je še ali se bo ta vest uresničila.

Iz Prage se poroča v „N. F. P.“, da je znani česki prognanec Frič svoj na Pruskem izhajajoči česki časopis nehal izdajati, ker ga avstrijska vlada ni puščala čez mejo.

Iz Ogerskega se vedno le čuje o pripravah za volitve. Najvažniji je govor ministra Andrašija, kterega smo že zadnjič omenili. Minister je razkladal, koliko si je Ogerska na boljem kar je njegova stranka na krmilu in pogodba s cesarjem gotova. Povdarjal je tudi, da je Hrvaška, ki je bila leta 1848 „podrovana“ in sovražna dežela, zdaj posestrima, ter da je narodnostna postava v ogerski na podlagi „bratovstva“ rešena, kar je zopet dobiček in razloček od neugodnejega stanja l. 1848. — Ministri so od nekdanj vse belo in lepo videli, kar so sami ustvarili. — Peštanska komitatna zbornica je sklenila prositi, da se vsem, ki so obsojeni v tiskavnih bravdah, pomilostenje dá. Na Českem bi bilo kaj takega pač tudi potrebno in sploh v Cilajtani.

Francoski cesar je odpiraje zakonodajno zasedanje sicer govoril miroobetalno, ali vmes je vendar malo z orožjem poropotal. Rekel je namreč: „Naše oroženje je dopolnjeno, naše orožnišča in magazini so polni, reserve v orožji izurjene, narodna straža se organizuje... Tako moremo mir ohraniti... Konferencija bode pospešila približanje Grške Turčije. — Vladni list francoski pravi na ta govor: „Mi smo pripravljeni za boj, a naša oroževanja nimajo nič takega v sebi, kar bi utegnilo tuja ljudstva vznemirjati, če so tako za mir navdušeni, kakor vlada našega cesarja.“

Na konferenci v Parizu so se boje velevlasti, menda vsaj po večini za te točke oglasili. 1. Da ima Turčija vzroke, pritoževati se zoper nabitiranje prostovoljcev na grških tleh, ter da Grška ne sme pripravljati nevarnosti za sosedne države. 2. Da ima Grška dolžnost zavirati oboroženja

roparskih ladij v svojih vodah. 3. Da nima pravice kretenskim izseljencem vrnitve domú. — Če Grška to pritrdi, potem je Turčija pripravljena svoj ultimatum nazaj vzeti. Angleški poshneec je dosegel, da je konferencija izrekle, da ne bo nobene strani silila, da bi morala te pogodbe izpeljati. Vprašani toraj ni, da če se Grška vstavlja, da je vsa konferencija sama komedija brez pomena. Neodvisen francoski list tudi naravnost izreče, da niso evropski diplomati dozdej ničesa dosegli. Turku so rekli: „Prav delaš.“ Grku pak „Ne delaš napač.“ Vidi se torej, da bi diplomati radi vsem po volji storili, pak ne storé nikomur.

Razmere med Avstrijo in Prusijo se niso čisto nič zboljšale, da si so listi nehali nasprotno zmerjati. Iz Pariza se Avstriji daje pogum „La Presse“ naravnost pravi: „V treh tednih vojska, ali pa v treh mesecih sramota.“ To se ve, da vojska Francoske in Avstrije proti Prusiji.

Razne stvari.

* (Ljubljanski „Tagblatt“) se v uvodnem članku 13. št. vesel, da razen „zastoj donečih tožnih klicev“ Hermana in Vošnjaka v štajerskem zboru, ni slovensko vprašanje še v nobenem deželnem zboru na slovenski zemlji v razgovor prišlo. — Ali ni to našim poslancem, kteri o „nevažnih predmetih“ govoré, kazanje s prstom, kaj imajo storiti? Da predmet ni nevažen jim dokazuje „T.“, kteri se ven in ven poti in trudi, da bi svojim bralcem dokazal, da Slovenije ne bo. V tem članku modruje tako: ker vlada, kako je iz odgovora na Sturmovo interpelacijo razvidno, ne pripuščá zedinjenja Dalmacije s Hrvaško, tako zedinjenja Slovencev ne bo pripustila. Mi pa — „slovensche heisssporne, kakor nas „Tagbl.“ imenuje, — vemo, da ni še vse dni večer in vemo, da je bilo in bo še na dosti interpelacij, naj bodo Sturm ali čegar hoté, odgovorjeno, pa ti odgovori še nikakor ne bodo nepremekljive in večne politične dogme. — Mimogrede bodi še povedano, da ga „Tagbl.“ sovraštvu do Slovanstva tako daleč, da za gospodstvo italijanizma v Dalmaciji svojo — po sreči malo težko — besedo na vago položi. Če hoč g. Dežman od Viktor Emanuela kakov „lazarov red“, — mi mu ga privoščimo. — To so Avstrijani!

* (Matica srbska) razpisuje ta-le darila za najboljše literarne izdelke: 120 cekinov za najboljšo literarno zgodovino od najstarejega do zadnjega časa, 200 gold. za najboljšo veselo igro iz sbrskega narodnega življenja, 300 gold. za srbsko bibliografijo in 50 glđ. za novelo iz narodnega življenja. — Slovenska Matica! Posnemaj vendar svoje sestre. Tudi naši literaturi ne bilo škodo, ko bi kako razpisano darilo vzbudilo delovanje naših pisateljev. Po misli da eno razpisano darilo lahko rodi pet, ali deset delcev, izmed kterih sicer eno darilo dobi pa lahko štiri dobra in najdejo, enkrat rojena, pot med svet.

V tiskovni pravdi „Slovenskega Naroda“, ktero je imel zaradi članka „Tujčeva peta“ je pri končni obravnavi odgovorni vrednik A. Tomšič za nekrivega spoznan. Državni pravnik je bil nasvetoval dva meseca ostre ječe in 100 glđ. na kaveiji. Vrednik se je zagovarjal sam. — Obširneje prihodnjé.

Avstrijski Gresham,

društvo za zavarovanje življenja in prihodkov na Dunaji.

Podpisano voditeljstvo obče naznanja, da je

glavno namestovanje

za Kranjsko, Korosko, spodnjo Štajersko, Primorje, Gorico, Gradisko in Istro izročilo inspektorju gospodu

Avgustu Vrtniku in tov.

v Ljubljani.

Društvo na razne načine zavarováva življenje in prihodke, tudi ženitveno opravo otrokom po najnižji ceni ter daje po 80 od sto čistega dobička zavarovancem.

Vsa pisma z denarji in vsi drugi dopisi naj se pošiljajo

glavnemu namestovanju v Ljubljani.

Pisarnica je pred franciškanskim mostom št. 48.

Na Dunaji 10. novembra 1868.

Voditeljstvo avstr. Greshama.